

JOHAN ÅBERG

FÖRRÄDARENS

LÖN

Johan Åberg
Förrädarens lön

«Public Domain»

Åberg J.

Förrädarens lön / J. Åberg — «Public Domain»,

Содержание

I. Inledning. Hjertestrider	5
II. Branden	9
Конец ознакомительного фрагмента.	10

Förrädarens lön Berättelse från sista finska kriget

I. Inledning. Hjertestrider

Ehuru ganska svåra strider utkämpats under det finska hären långsamt drog sig norr ut, hade ingenting vunnits med dessa blodsutgjutelser, annat än att den tro på ryssarnes öfverlägsenhet, som börjat göra sig allt mera gällande bland gemenskapen, blef starkare för hvarje dag. De exempel på feighet, som fältmarskalk Klingspor dag ut och dag in gaf sina underlydande, kunde icke annat än uppväcka misstroende mot honom och en dyster modstulenhets i soldaternas hjertan. De fingo ej, såsom de önskat, och ännu önskade, på fullt allvar taga itu med den hatade fienden; kom det någon gång till affär, och finnarne vunno någon framgång, strax kom fältmarskalkens order om återtåg. Förbittringen och afskyn mot Klingspor gaf sig också luft i mångahanda utgjutelser, men hvad bekymrade det denne "kommissariatets man"; han såg endast på sin egen fördel, och vid sitt rikligt försedda bord klagade han ändå öfver, att han måhända skulle svälta ihjäl i Finland. Och hans soldater då, hur lefde väl de? Illa klädda och med knapp föda måste de, genomtågande sina fäders land såsom flyktingar, i oafbrutna strider kämpa mot en öfvermodig, hånande fiende. Och ändå sveko de icke sina fanor. Tvärtom strömmade nya skaror till hufvudhären, och icke nog dermed, på landsorten erbjödo sig bönderna sjelfmant, mot det att de undfingo gevär och ammunition, att i de vidsträckta skogarne göra fienderna allt möjligt afbräck. Och denna glödande fosterlandskärlek, hur upptogs den väl af "mannen med två hakor och ett öga", och af den svenska regeringen? Det är sorgligt att påminna sig denna dystra tid, men för att bilda sig ett rätt begrepp om detta på nederlag och härliga segrar så rika fälttåg, måste man också se skuggsidorna.

Bönderna fingo icke de vapen, som de begärde; de blefvo tvärtom ofta utsatta för de förnämares hån; deras ädla sjelfuppoffring betraktades från vissa håll såsom vansinne, och om bönderna, såsom ganska ofta inträffade, öfverraskade och nedgjorde smärre fiendtliga afdelningar, sågs detta med visst icke blida ögon.

Siikajokiån, Sikån – icke Sikajokiån Svinån, såsom man ibland får se namnet stafvadt – är omkring 400 alnar bred. Den södra stranden, på hvilken kyrkan, prestgården, klockargården, Gerthela gästgifveri och flere torp af betydelse ligga, är betydligt högre än den motsatta, och bar vid tiden för denna berättelse en ymnig skog. Ungefär 1,000 alnar söder om kyrkan fanns en ganska djup dalgång, som man antager har utgjort den gamla flodbädden. Bakom denna dalgång hade andra brigaden, anförd af Georg Karl von Döbeln, intagit en fast position. På båda sidor om vägen hade han förlagt en bataljon björneborgare, bakom midten Österbottens södra bataljon, och bakom venstra flygeln återstoden af björneborgarne. Vid Gerthela stodo tvenne sexpundiga kanoner. Tredje brigaden, som utgjorde venstra flygeln af hären, hade fått sin plats på elfvens norra strand. Andra brigaden hade redan förut blifvit afskickad för att bemäktiga sig Carlo, en högst vigtig punkt, under närvarande omständigheter. Adlercreutz återkallade genast denna sist nämde brigad. Trossen, som mest varit utsatt för ryssarnes angrepp, fördes oförtöfvadt fram på vintervägen till Sumijoki, för att alltid vara i säkerhet.

Det var den adertonde april 1808, annandag påsk, som drabbningen vid Siikajoki utkämpades.

Vi skriva en af de första dagarne i april månad. Det var på eftermiddagen, och skymningen började redan kasta sina slöjor öfver den här och der bländhvita jorden, öfver trädens gungande snöfransar och öfver Siikajokielfvens samt det bundna hafvets ismassa. Kölden, som de föregående dagarne icke varit särdeles stark, hade den nämde dagen tilltagit, hvarjemte den svaga nordanvind,

som böjde trädens tunga toppar, också bidrog till att öka kölden. Så långt blickarne kunde nå utefter hafvet, var isfältet ödsligt, endast de der och hvar till en ansenlig höjd upptornade islagren samt den långt i vester sig höjande Garlön bidrogo till att något minska den enformighet, som annars skulle vidlådt vintertaflan. Lät man blickarne deremot halka öfver den frusna elfven, kunde det hända, att man då och då såg en enslig vandrare skynda öfver från den ena stranden till den andra. Den tafla, som åt detta håll upprullades för betraktarens blickar, hade icke den förras enformighet, men öfver den låg äfven vinterns stillhet som en kylande boja.

Vid Siikajokielfvens mynning och på dess norra strand låg ett hemman, som vi vilja kalla Pirrtis. Det var ett af de vackraste och på samma gång bästa som fanns i trakten, samt egdes af den högdragne bonden Pekka Pirrtiainen. Ingen i hela trakten kunde mäta sig med honom i egodelar; ingen kunde heller uppvisa en så väl tillredd jord som Pekka. Detta bidrog också till att öka hans högmod, som tidt och ofta skaffade honom stort obehag, ty de andra hemmansegarne läto icke kufva sig af den rytande Pirrtiainen, hur väldig stämma han än hade. När denna ovänskap först började, trodde likväl alla, att den snart skulle upphöra och ett godt förhållande inträffa, men deruti misstogo de sig, ty Pekka, som egentligen till sin födsel var från södra Österbotten, och således hade dessa inbyggares olater, ville icke på några vilkor taga första steget till försoning. Det var en styfhet utan like. Skulle den böjas eller ej?

Det var halfmörkt i Pekka Pirrtiainens hvardagsstuga, öfver hvars här och der bristfälliga golf han vandrade med stora steg och under det han tidt och ofta fäktade med armarne, Pekka var mäktat upprörd, det syntes tydligt på honom; hans små, mörka ögon glänste oftast som glimrande eldkol, och de tunna, hopbitna läpparne tillkännagåfvo mer än tydligt, att den kalla beräkningen, som så ofta förändrar en menniska, också låtit honom komma på andra tankar.

"Elli tycker om honom och han om henne", mumlade Pekka och ökade stegen. "Ja, nog är Rietu [Fredrik] bra, men han är för mycket lugn. Ingenting förmår skrämma honom, och om faran nalkas, skrattar han henne rakt i ansigtet. Det der retar mig, ty pojken blyges icke att skratta äfven åt mig. *Åt mig*", fortfor han med eftertryck och knöt de senfulla händerna. "Skratta åt mig! Nej, det skall han då inte ha gjort ostraffadt. Rietus' far är en rysshatare af första sorten; ja, nog hatar jag den förbannade ryssen, jag också, men", och vid dessa ord glänste hans blickar af en besynnerlig eld, "det gör mig en ganska stor vinst att helst vara overksam. Hvad är det för ett fördömdt påhitt, som Rietus' far kommit upp med, att beväpna folket och i skogarne göra fienden så mycket afbräck som möjligt! Det der lyckas aldrig, så mycket kan jag säga, åtminstone skall jag..."

Hans monolog afbröts i detsamma, derigenom att dörren öppnades och en ung flicka vid pass aderton år trädde in. Det var Pekka Pirrtiainens täcka dotter, Elli, afhållen af alla och bekant för sin skönhet, äfven långt utom Siikajoki. I det ögonblick den unga flickan trädde in, låg ett djupt vemodigt uttryck öfver hennes drag.

"Hyvää ilta (god afton), fader", hviskade hon med en stämma, lindrigt darrande. "Har ni hört den stora nyheten?"

"Nej, hvilken nyhet", frågade Pekka.

"Att de våra nalkas hitåt, förföljda af ryssarne?"

Hur modig Pekka än var, kunde han icke betvinga en obehaglig känsla, som intog honom vid Ellis ord: förföljda af ryssarne. Den inre stämma, som ropade efter mera guld, och som döfvade alla betänkligheter hos honom, nedtystades för några ögonblick. Ellis ord kommo honom att i dessa sekunder skåda allt det namnlösa elände, som hotade hans fädernebygd. Men, såsom vanligt händer, de goda rörelserna voro allt för svaga för att vinna stadigt fäste; de verldsliga bestyren togo snart öfverhanden.

"Bah", utbrast han efter en stunds begrundande och började åter sin vandring öfver golfvet. "Om ryssen kommer, så skall han nog uppföra sig skonsamt; jag är säker derpå."

"Ja, lika skonsamt som öfverallt i landet, der han tågat fram", inföll Elli, icke utan en viss bitterhet, som djupt skakade Pirrtiainen. Men denne slog å nyo "döförat" till för det varnande i dotterns ord, och sade i stället med allvarlig stämma:

"Du tycker om Rietu, jag vet det."

Elli spratt till. Dessa ord hade hon icke väntat sig få höra.

"Nå", sade Pekka och drog Elli fram till fönstret, på det att han bättre skulle kunna observera uttrycket i hennes anlete, "har jag inte rätt?"

"Jo, fader", svarade Elli sakta och lät hufvudet sjunka ned mot bröstet. "Men", fortfor hon och upplyfte det snart, liksom insåge hon genast, att hennes unga kärlek till Rietu icke var någonting att blygas för, "hvarför gör ni mig denna fråga och det på ett så besynnerligt sätt?"

"Derför, att jag icke gillar din kärlek till *honom*", svarade Pekka med tonvigt på sista ordet.

"Hvarför då, fader?"

"Derför... derför... ah, hvad tjener det till att upprepa det", sade Pirrtiainen med en viss oro.

"Jo, fader, jag vill veta det", utropade Elli och omfattade lifligt faderns arm. "Ni *måste* säga det."

"Jaså, *måste* jag säga det?"

"Ja."

"Nåväl då", inföll Pekka med dyster stämma, och återtog sin häftiga gång, "Rietu och hans far stå i vägen för mina planer. Du känner dem", fortfor han och grep Elli våldsamt i armen, "och förbannad vare du, om du yppar ett halft ord om dem."

Elli sprang tillbaka, hennes hjerta bultade våldsamt; hon lade båda händerna öfver bröstet liksom för att hämma de oroliga slagen.

"Nåå", utbrast Pekka dystert, "inser du inte nu, hvarför jag ogillar din kärlek?"

"Jag kan ej upphöra att älska honom", sade Elli, icke utan ansträngning.

"Du måste", röt Pekka till och stampade i golvet.

"Nej, fader, jag kan icke."

"Då förskjuter jag dig och..."

"Håll", ropade Elli och sprang fram till den gamle, som dyster stod framför henne, "vid minnet af min moder, som ni älskade så högt, besvär jag er, att ni tager edra ord tillbaka."

"Aldrig" svarade Pekka hotande, och hans mörka ögon glödde af en hatets eld. "Aldrig återtager jag mina ord."

En hård strid utkämpades inom Elli; det var striden om kärleken till fadern eller till Rietu. Det blef för en stund tyst i stugan; till och med Pekka hade slagit sig ned på en stol och öfvertänkte, med ansigtet doldt i båda händerna, sina planer.

"Fader", sade ändtligen Elli och hennes stämma var nu fastare, "jag kan ej svika min kärlek till Rietu, hellre..."

"Tyst, flicka", dundrade Pirrtiainen och sprang upp. "Icke ett enda ord mer om den saken. Tyst."

Elli drog sig darrande tillbaka, ty hon visste allt för väl, att fadern icke var att leka med, då han blef ond. Sedan hon förblifvit stum några minuter, ämnade hon just å nyo tilltala fadern, när dörren åter rycktes upp och en högväxt yngling inträdde.

"God afton, fader Pekka", sade Rietu, i det han skakade snön ifrån sig, "jag har en helsning från far att tillföra eder."

Pekka mumlade för sig sjelf några ord, hvilka ej kunde förnimmas af de andra. Härunder tog Rietu tillfället i akt att närma sig Elli och tillhviska henne några kärlekens ord.

"Nå, hvad är det för en helsning du medför?" sade ändtligen Pekka, sedan han en stund med kufvad harm betraktat de unga, som tycktes helt och hållet hängifva sig åt sin kärlek. "Säg ut fort och stå inte och prata dumheter med flickan."

En fin rodnad af förtrytelse uppsteg vid dessa Pirrtiainens skarpa ord på Rietus kinder. Han återhöll likväl de hårda ord, som han hade på tungan, och sade i stället:

"Ryssen nalkas. Han bränner och härjar hvar han går fram. Det är nu fars och många andras önskan, att ni följer med, för att göra fienden afbräck annars..."

Rietu tystnade och kastade en blick, full af smärta, på Elli, hvilkens hjerta bultade med hårdare slag vid afhörandet af Rietus ord.

"Annars", upprepade Pekka försmädligt och satte båda händerna i sidorna, "hvad menar du med det der ordet?"

Rietu teg en stund. Pekka upprepade sin fråga, och det nu i hotande ton.

"Jo, annars blir ni ansedd som en förrädare." Dessa ord uttalade Rietu lågt och med sväfvande stämma. Fruktade han måhända, att någon obehörig lyssnare skulle finnas?

Pekka teg en stund; han kämpade synbarligen med sig sjelf en hård kamp.

Slutligen sade han med stränghet:

"Helsa du din far och alla de andra, att Pekka Pirrtiainen går sin bana fram utan att bry sig om hvad andra tycka och göra. Du har mitt besked, och det är att jag *icke* följer er."

"Far, far", utbrast Elli och störtade fram till den gamle, "betänk..."

Den gamle gjorde en afvärjande rörelse med handen.

"Betänk du sjelf hvad *jag* har sagt", afbröt han strängt.

"Ja, det har jag betänkt", svarade Elli modigt.

"Och det är?"

"Att jag följer Rietu", utbrast den unga flickan och kastade sig i ynglingens armar. "Gud skall nog förlåta mig denna olydnad."

Uttrycket i Pekkas ansigte var hotande, och han hade den förfärliga förbannelsen på sina läppar, men blef helt och hållet förstummad af öfverraskning, då Rietu och Elli, utan att bekymra sig om Pekkas vrede, störtade ut. En lång stund förgick, utan att han kunde tänka en enda redig tanke, men slutligen återfick hans själ den spänstighet, som den saknat under de förflutna ögonblicken.

"De ha hotat mig", utbrast han och stampade i golfvet, "men jag skall visa dem, att Pekka Pirrtiainen alls icke fruktar deras hotelser."

Det blef nu tyst i Pekkas stuga; ingen vänlig qvinnohand ordnade såsom förut, ty Elli hade begifvit sig till Rietus far. Hennes kärlek till Rietu var allt för stark, att den skulle kunna rubbas. Vål tyckte hon ibland, att hon gjorde orätt, då hon öfvergaf fadern, men hon hyste ändock den föreställningen, att hon, på den plats hon nu var, skulle kunna verka mera till faderns fördel, än om hon stannade kvar i hemmet, och detta var egentligen orsaken till, att hon för ögonblicket åsidosatte sina pligter såsom dotter. Om hon lyckades i sina ädla bemödanden att rädda fadern, eller icke, det tillhör just denna berättelse att lösa.

II. Branden

Det var påskdagsaftonen den 17 april 1808. I Siikajoki kyrkby och der omkring rådde stor liflighet, ity att de finska bataljonerna kommit dit. Skulle väl återtåget fortsättas längre norr ut, så frågade sig en hvar, men han, som på denna fråga skulle svara, nemligen Klingspor, han fanns icke vid hären. Feg som han var, hade han redan afrest mot norden, lemnande åt Adlercreutz, som efter drabbningen vid Pyhäjoki blifvit generaladjutant, att leda händelsernas gång. Ett hade Klingspor, sin vana trogen, dock förständigat Adlercreutz, och det var att genast retirera, så fort fienden envist trängde på. Det är sorgligt, men sant: dagens lösen var detta enahanda: tillbaka! Skulle äfven nu denna lösen utdelas?

Vi förflytta oss till en sprakande lägereld invid Siikajoki kyrkmur. Vid elden, som flitigt underhölls, lågo tvenne björneborgska soldater och samtalade ifrigt. Ett litet stycke ifrån dem fanns en annan bivuak, der några officerare af olika regementen samspråkade. Och hvilket ämne skulle väl afhandlas, om icke just kriget.

"Du, Jussi", sade den äldre soldaten och upplyfte hufvudet samt betraktade skarpt kamraten, "har du hört, att fältmarskalken vägrat bönderna gevär?"

"Ja, nog har jag det", svarade den, som kallades Jussi, "men jag har också förnummit, att Siikajokis byamän sjelfve skaffat sig sådana och för några dagar sedan tågat ut, under anförande af en bonde vid namn Ollola. Det är käckt folk, skall jag säga."

"Ja, om det är sant."

"Jo, det är sant", inföll en underofficer, som nu trädde fram till bivuaken; "jag hörde det för en stund sedan af dem der borta." Vid dessa ord pekade han på officerarnes lägereld, hvarifrån ett högljudt sorl började höras.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.